

SFÂNTUL ANTIM IVIREANUL, ÎNAINTEMERGĂTORUL FORMULEI DE VIAȚĂ BIO-PSIHO-SOCIALE

St. Antim the Iberian, forerunner of the biopsychosocial life formula

Dr. Grigore Bușoi

Motto:

Aducerea dreptilor în amintire cu laudă și binecuvântarea Domnului pe creștetul lor.

Solomon

„Sfântul Ierarh Martir Antim Ivireanul, Mitropolitul Țării Românești (1708-1716) este, fără îndoială, cel mai plin de roade păstor al acestei provincii românești“ (*Daniel*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române).

Tânărul georgian Andrei, rob de turci, ajunge la Constantinopol. Scăpat de robie a trăit în preajma Patriarhiei ecumenice, unde a învățat mai multe limbi (greaca, turca, araba), a deprins arta sculpturii în lemn, caligrafia, pictura și broderia. Întâlnirea cu domnitorul Constantin Brâncoveanu (1688-1714) e un moment astral ceea ce îi permite lui Antim Ivireanul să își valorifice talentele. O primă observație care merită să fie reliefată. El a avut o importantă activitate tipografică supraveghind tipărirea a 63 de cărți dintre care 22 în românește.

Dintre realizările sale cele mai valoroase rămân: *Didahiile* (26 de predici) și *Ctitoria Mănăstirii Antim* (1713-1715).

Datorită muncii complexe și neobosite a lui Antim Ivireanul, „Ortodoxia românească s-a ridicat la un prestigiu deosebit în fața celorlalte popoare de credință ortodoxă“. (7)

Mitropolitul a fost arestat de domnul fanariot Nicolae Mavrocordat și a fost asasinat în drumul său către exil.

Didahiile Sfântului Antim Ivireanul sunt o sinteză de înțelepciune a Sfinților Părinți, creativitate teologică și culturală, chemare întru credință, cultivarea sufletului și sensibilitate spirituală (10).

„Cunoașterea limbii române este uimitoare la Antim“, ne spune George Călinescu. Este dovada imersiei în lexicul autohton și a asimilării depline a vibrației sufletului românesc.

Ierarhul Martir Antim Ivireanul, ctitor al limbii liturgice românești și fondator al limbii române literare a fost canonizat, iar prăznuirea lui este rânduită la 27 septembrie.

Omul ne apare în viziunea lui Antim Ivireanul îndoit, cu trup simțitoriu și suflet cuvântătoriu, iar ca „vas ales“ naște și găzduiește bunătatea de obște. Credem că prin *bunătatea de obște* se are în vedere comunitatea celor chemați întru unitate de simțire și înălțare spirituală. (10)

Bunătățile trupești ale omului – tăria, întregimea, frumusețea și sănătatea – se conjugă cu cele sufletești – vitejia, înțelepciunea, dreptatea și curățenia – producând bunătăți de obște: credința, nădejdea, dragostea și smerenia.

Credința „iaste ființa celor nădăjduite“, iar „viața ei, faptele cele bune“.

Nădejdea „iaste o îndrăzneală adevărată către Dumnezeu.“

Dragostea „încă iaste, temeiul și vârful tuturor bunătăților“.

Smerenia „iaste sfârșitul, legătura și pecetea tuturor bunătăților, adică maica tuturor bunătăților“.

Experiența vieții sociale întărește încrederea în necesitatea respectării normelor morale. Credința, nădejdea și dragostea sunt cele trei virtuți socotite de Sfântul Apostol Pavel (I Corinteni 13,13), ca fundamentale.

Aceste bunătăți comunitare trecute în revistă sunt puse în valoare dacă avem în vedere râvna cea mare a păstorului cel bun către oile sale. În accepția Mitropolitului Antim Ivireanul „pastoriului celui bun i se cuvin să aibe trei lucruri: credința curată, înțelepciunea întregă și toiag în mână. Pastoriul care vrea să pastorească pre lege și pre dreptate trebuie pururea să ție toiagul în mână, adică dojana și înfruntarea și după vreme să pedepsească pre oi și să gonească hiarele...“

Adresa de corespondență:

CMI Dr. Grigore Bușoi, Str. Apusului nr. 63, București

E-mail: grigore.busoi@yahoo.com

Pentru a înțelege proiecția conceptului bunătaților trupului, ca vesmânt al sufletului, ale sufletului și cele de obște, trebuie să punem în centrul aplecării noastre omul ca iubitor de sine și ca să poată să priceapă „fiecicarele cât iaste de dulce sănătatea”. Iar mai departe apare formularea: „Și cu ce nu se silește (el) pentru odihna, liniștea și paza sănătății lui”.

Un precept important pentru accesul la bunătațile bio-psiho-sociale este lucrarea cuvântului „Ascultați!”, adică să primim poruncile Domnului nostru Iisus Hristos și să săvârșim lucrul după îndemnul Lui. Iată câteva dintre poruncile primite de la Hristos:

1. „Pacea Mea o dau vouă”;
2. „Precum pohtiți voi să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor”;
3. „Poruncă nouă vă dau vouă, ca să vă iubiți unul pre altul”;
4. „De pe aceasta vor cunoaște toți că-Mi sunteți ucenici, de veți avea dragoste între voi”.
5. „Nu este vremea de a înmulți vorba, ci vremea purtării de griji!”.

Cine are ascultare, acela are împreună și toate darurile și toate bunătațile, iar neascultarea este începutul și rădăcina tuturor păcatelor.

Păcătoșul care „se face pre sine rob pohtelor celor trupești săvârșește toate păcatele cele de moarte (...), adecă: trufia, iubirea de argint, păcatul cel trupesc, zavistiia (pizma, invidia), lăcomia, mânia și lenea”.

O altă normă plăcută lui Dumnezeu este aceea că: „Mai bună iaste ascultarea decât jertvele”. Plecând de la certitudinea că Dumnezeu e purura de față, Sfântul Ioan Gură De Aur este de părere să percepem cu folos reprezentarea care plutește: „Cine se teme de Mine, să Mă cinstească, să se rușineze de Mine”.

CONEXIUNI PROPULSIVE

În spațiul carpato-danubiano-pontic există contribuții și consemnări ale dezvoltării medicinei universale înainte de abordarea triadică – trup, suflet, obște – a vieții omului, observație cu multe conotații, ce aparține Mitropolitului Antim Ivireanul, un spirit creator polivalent și un dascăl adevărat, formator moral al neamului.

În cartea Dr. Grigore Bușoi *Din adânc spre cele înalte* (2007), în capitolul „Istoria medicinei ca mers înainte”, pag. 184 (5) apar o serie de informații din care reținem comunicarea lui Platon în *Charmides* care face cunoscută practica medicală din preajma slujitorilor regelui trac Zamolxis. Este vor-

ba de medicina de tip psiho-somatic pe care noi o punctăm ca atare în literatură, ea devenind astfel prima referință în recunoașterea interrelației patogenice și terapeutice dintre suflet și trup („mind – body”).

Tot aici aflăm de la Nicolae Iorga că Hipocrate a fost la începutul uceniciei sale elevul unui medic trac, Herodicos din Selimbria.

După aproximativ 250 de ani, de la observația triadică – trup, suflet, obște a Mitropolitului Antim Ivireanul, în 1970 apare o comunicare în Revista Chirurgicală, Iași, iar apoi în 1975 într-o carte – *Itinerar Psihiatric*, ambele consemnări aparținând prof. dr. Petre Brânzei, în care ni se transmite că activitatea sa „are ca plan director un concept bio-psiho-social, dinamic și totodată unitar, privind procesualitatea psihică a condiției normale și patologice”. Conceptul propus este în acord cu dezvoltarea determinist științifică de astăzi a științei omului.

În ediția a II-a a *Itinerarului Psihiatric*, din 1979, apar și reflecțiile unor specialiști asupra conceptului bio-psiho-social.

– I.C. Cucu și colab. spun în 1975: „Salutăm concepția originală a prof. P. Brânzei ce are în vedere procesualitatea bio-psiho-socială care ne dinamizează și revoluționează psihiatria românească”.

– V. Pavelcu, în 1975, observă că „ideea unității bio-psiho-sociale a omului este firul conducător într-o echipă multidisciplinară în care s-au reunit medici, psihologi, pedagogi, sociologi”.

– V. Predescu, în 1977, notează: „Școala ieșeană, în care profesorul Brânzei are o contribuție esențială, a reprezentat totdeauna unul dintre detașamentele de frunte în care fundamentarea conceptului determinist științific, tridimensional bio-psiho-social, călăuzește specialitatea noastră”.

Asumarea modelului bio-psiho-social al sănătății și bolii, teoretizat de G. Engel în 1977 are consecințe în interpretarea și controlarea factorilor biologici, psihologici și sociali.

Acest concept are importanță practică în psihologia sănătății.

Trecem în revistă penetrarea conceptului bio-psiho-social în literatura românească.

Mielu Zlate în cartea sa, *Omul față în față cu lumea*, din 1988 (11) inserează informația: „Omul este un sistem format din mai multe subsisteme, dintre care cel biologic, cel psihologic și cel social sunt esențiale”.

În 1973, Nicolae Mărgineanu publică lucrarea *Aspecte bio-psiho-sociale și culturale ale condiției umane*.

Pantelimon Golu, în cursul său de *Psihologie socială*, din 1974, vede omul nu doar ca o ființă complexă bio-psiho-socială, ci ca o sinteză bio-psiho-socială. La cele trei dimensiuni bine conturate se mai adaugă două: dimensiunea istorică și cea culturală.

Petru Pânzaru, în lucrarea *Condiția unamă din perspectiva vieții cotidiene* (1981), vine cu o observație finală: „Natura determină și societatea numai cât condiționează“.

Ca o sinteză a sintezelor, prof. de psihologie și sociologie Petru Pânzaru ne propune într-un document olograf, formula reducției la esențial.

Iată ce ne-a lăsat în 2013 spre reflecție profesorul:

La acest acord (final) al simfoniei mele intelectuale constat, vorba lui Noica filosoful, că am slujit trei Idei (Teme). Pretind că am formulat adevăruri totale de necontestat, de „neclintit”, ce au devenit obsesii.

În obsesiologia mea am:

- Obsesia nr. 1: *Supremația NATURII*;
- Obsesia nr. 2: *CORPUL omenesc – concept primordial și referențial*;
- Obsesia nr. 3: *PSIHOLOGIA general-umană și PSIHOLOGIA SOCIALĂ fac jocurile.*

Revenind la opera Mitropolitului Antim Ivireanul, prezentăm două comentarii:

O pecete în curgerea scriiturii Mitropolitului, observă Mihai Rădulescu, este tendința spre monumental și spre o ritmicitate pulsatorie care se pare a fi specifică stilului trăirii românești. (A se vedea Cantemir, Conta, Blaga) (8).

În ceea ce mă privește, m-aș fi așteptat ca în *Didahii* să găsim referiri la constructele populare (colinde, descântece etc.), ceea ce scrisul mitropolitului sanctificat nu ne prea oferă. Arhiva folclorică și etnografică autohtonă este așa de penetrantă, încât nu te poate lăsa indiferent în această privință. Lipsa lor ar putea întări presupunerea că Antim și-a însușit limba română mai târziu, în perioada tinereții, și nu din copilărie.

Apropo de păstori și turme, care m-au impresionat în pendularea transhumanței, redăm câteva sonorități lingvistice, ca o bătaie de toacă, din „poemul” *Târla* (vocală de etimologie sanscrită), ce aparține măiastrului Tudor Arghezi: „O vecernie neîntreruptă însoțește turmele, călătorind singuratece și închinată, cu pași împleticiți în mătăanii (...). Și, în urma turmei, iată ciobanii, povârniți sub sarici ca niște oi mai mari. Ei calcă tăcuți planeta sfântă a belșugului și a sudorii, ascultând ruga unuia din ei, rostită din fluier.“ („Pagini din trecut“).

NOTAȚII FINALE

1. Conceptul bio-psiho-social, ca teorie generală a sănătății și bolii, lansat în vederea administrării lui prin autoritatea păstorilor de oameni, se derulează în trei momente semnificative:

- a. Asamblarea modelului în accepțiunea bună-tatea trupului, a sufletului și bună-tatea de obște, demarare ad-hoc, ce aparține Mitropolitului Antim Ivireanul (1708-1716);
- b. Lansarea lui *de facto*, în 1970, în formula consacrată de către prof. dr. Petre Brânzei (28.11.1916 – 04.03.1985), medic psihiatru, expert OMS (2-4);
- c. Penetrarea modelului în lumea medicală (1977) prin dr. George L. Engel (10.12.1913 – 26.11.1999), psihiatru american, cu o carieră academică. (6)

2. Prin volumul său de predici – *Didahii* (didahie = calea vieții) – Mitropolitul Antim Ivireanul pare a se adresa vremii noastre condamnăm viciile societății și a concupiscentei (complacerea în păcat), îndemnând la trăirea vieții după comandamente morale, în care dragostea față de semenii să fie pusă în acțiune.

3. Propunem ca reper, spre aducere aminte și învățătură, relevarea dragostei întru sănătatea ființei, având în vedere că sănătatea în formularea OMS reprezintă o stare de bine bio-psiho-socială. Apelăm în acest sens la *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*. Din capitolul 13, „Dragostea și bună-tatea ei“, redăm versetele 2 și 7.

Din versetul 2 reținem: „...și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu am“, iar versetul 7 ne spune: ea (dragostea) „Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăduiește, toate le rabdă“.

4. Plecând de la observațiile incriminante asupra comportamentului oamenilor, relatate de Mitropolitul Antim Ivireanul, revenim la situația actuală a țării noastre. Mulți autori se întreabă prin vocea lui Aurel I. Rogoian (9): „Unde se află astăzi România și cine sunt cei care au spoliat-o?“

Din capitolul „Securitatea națională și cultul trădării la români, care se întinde între paginile 245-250, cităm: „Ca popor format într-unul din creuzetele fierbinți ale istoriei, avem calități de excepție, dar și defecte în compensație (...)“. În etnologia noastră vom descoperi că ne-am numit viciile „dăruri“ (...). Și trădării i s-a spus în graiul nostru vechi „viclenie” sau „hiclenie“.

Gura păcătoșilor cuvântă: ne întinăm în mazăga plitudinii maligne prin incultură, credulitate, pâlăvrăgeală, nemuncă, înșelăciune, vânzări, înstrăinare.

Iar A.I. Rogoian conchide: „Românii nu pot fi supuși decât dacă sunt dezbinați, iar arma eficiență în a-i dezbinda este trădarea!”.

Cu doi ani înainte de sărbătorirea unui secol de la Înfrățirea României Mari se înfiripă primejdii ca unele teritorii românești să fie răpite.

5. Marele Ierarh Antim Ivireanul, duhovnic de apreciazabilă sensibilitate lingvistică și conștiință de obște, îngândurat, („bătut de gânduri” cum ar spune Eminescu), ne lasă în moștenire un mănunchi de îndemnuri pe calea vieții drepte.

- a. Observând nesimțirea cea mare a oamenilor, purtarea de grijă vindecătoare glăsuiește: „Toți pățimesc, toți sunt în neajunsuri, toate suspină sub jugul cel greu al nevoii, dar este cineva să zică: *Miluieste-mă, Doamne, și mă ascultă!*”.
- b. Dumnezeu cercetează și ceartă lumea cu armele stihilor: pământ, apă, foc și aer (vânt). Un echivalent sumativ al celor patru stihii, notăm noi, îl pot reprezenta descendenții prin prestațiile lor.
- c. Adâncul necredinței îneacă toată lumea. „Să slujim cu iarbă mântuitoare zidirea ce este în nevoi”. Doforii cei desăvârșiți și înțelepți, devenind pescari de oameni, „să-și întindă mrejele” (procesul de educație).
- d. Să fugă din trupurile voastre acea negreală întunecată (*boala*) și să se prefacă în albiciune (*sănătatea*)!

- e. „În vremurile cele de demult, un om care nu făcea coconi era hulit și urât de toți”.
- f. În Cetate „să împărătească dreptatea, să fie slobodă bunătatea și să nu aibă obraz strâmbătatea”.

6. Ca prim beneficiar al conceptului bio-psiho-social este medicul de medicină generală/medicul de familie, administrator și dirijor al omului „total”.

Disciplina de medicină generală/medicina familiei este o antropologie aplicată, o religie, o hermeneutică și o profesie. Doctrina specialității se revendică a fi, în viziunea noastră, o ulcică semiotică antropo-socio-ecologico-sophică, în interiorul căreia se află omul vertical. (5)

7. Sfinții ziditori în tandem, domnitorul Constantin Brâncoveanu și Mitropolitul Antim Ivireanul, ca martiri ai neamului, rămân călăuze spre Centenarul Marii Unirii de la 1 Decembrie 2018. Iar ca o apoteoză a evenimentului nădăjduim să luăm parte la sfințirea Catedralei Mântuirii Neamului.

Fie-ne îngăduit să încheiem cu o Simfonie-canon în „Z”: Zdraveni, rezemându-ne pe zapisuri și zicători, răzbătând prin zăticneli, vom zdrobi zăgăzurile și vom răzbi, zicem „zău!”, întru zbor spre zenit.

BIBLIOGRAFIE

1. **Branște Ene, Branște Ecaterina** – *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Ed. Diecezană Caransebeș, 2001;
2. **Brânzei Petre** – *Le rôle de l'école Socola dans le développement de la psychiatrie contemporaine*, Rev. Chir., 1970, nr 4, pp 1123-1125;
3. **Brânzei Petre** – *Itinerar psihiatric*, Ed. Junimea, Iași, 1975, ediția I și 1979, ediția a II-a;
4. **Brânzei Petre, Cotrau Marțian** – *Alcoolismul, implicații bio-psiho-sociale*, Iași, 1976;
5. **Bușoi Grigore** – *Din adânc spre cele înalte*, Ed. Amaltea, 2007;
6. **Engel George** – *The need for a new medical model: a challenge for biomedicine*, Science, 196 (4286), April 8, 1977;
7. **Păcurariu Mircea** – *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, ediția a 2-a, Ed. Andreiana, Sibiu – 2007;
8. **Rădulescu Mihai** – *Antim Ivireanul: învățător, scriitor, personaj*, Ed. Ramida, București – 1997;
9. **Rogoian I. Aurel** – *Fereastra serviciilor secrete. România în jocul strategiilor globale*, București, 2011;
10. Sfantul Antim Ivireanul – Didahii, Ed. BASILICA – 2016;
11. **Zlate Mielu** – *Omul față în față cu lumea*, Ed. Albatros, București, 1988;
12. *...Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008.